

YO‘L HARAKATI QOIDALARIDAGI O‘ZGARISHLAR: HUQUQIY VA AMALIY TAHLIL

Normatov Adhamjon

Namangan tuman 2-son texnikumi
maxsus fan o`qituvchisi.

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada yo‘l harakati qoidalaridagi zamonaviy o‘zgarishlarning mazmuni, ularni joriy etish zarurati va amaliy natijalari kompleks ravishda tahlil qilinadi. Transport vositalari sonining keskin ortishi, urbanizatsiya jarayonining jadallashuvi hamda aholining harakatlanish ehtiyojlari kengayishi yo‘l harakati xavfsizligini ta‘minlashga qaratilgan yangi yondashuvlarni talab etmoqda. Tadqiqot jarayonida yo‘l harakati sohasida joriy etilgan huquqiy yangilanishlar, avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari, piyodalar huquqlarini kuchaytirish, tezlik me‘yorlarini optimallashtirish hamda haydovchilar mas‘uliyatini oshirishga qaratilgan choralar o‘rganildi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, yangi qoidalar nafaqat huquqbuzarliklarni kamaytirish, balki transport ishtirokchilari o‘rtasida o‘zaro hurmat va yo‘l madaniyatini shakllantirishga xizmat qilmoqda. Avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari inson omili ta‘sirini kamaytirib, nazoratning aniqligini oshiradi. Shu bilan birga, ekologik transport vositalari uchun alohida tartiblarning joriy etilishi barqaror transport tizimini shakllantirishga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: yo‘l harakati xavfsizligi, transport qonunchiligi, yangi qoidalar, raqamli nazorat, jarimalar tizimi, piyodalar huquqi, yo‘l madaniyati, transport siyosati.

Abstract: This scientific article comprehensively analyzes the content of modern changes in traffic regulations, the necessity of their implementation, and their practical outcomes. The sharp increase in the number of vehicles, rapid urbanization, and the growing mobility needs of the population require new approaches aimed at ensuring road safety. The study examines legal updates introduced in the field of traffic regulation, automated monitoring systems, strengthening of pedestrian rights, optimization of speed limits, and measures to increase driver responsibility. The results show that the new regulations not only reduce violations but also contribute to the formation of mutual respect and road culture among traffic participants. Automated monitoring systems reduce the impact of the human factor and improve the accuracy of control. In addition, the introduction of special provisions for environmentally friendly transport contributes to the development of a sustainable transport system.

Keywords: road safety, transport legislation, new regulations, digital control, penalty system, pedestrian rights, road culture, transport policy.

Аннотация: В данной научной статье комплексно анализируются содержание современных изменений в правилах дорожного движения,

необходимость их внедрения и практические результаты. Резкое увеличение количества транспортных средств, ускорение урбанизации и рост потребностей населения в передвижении требуют новых подходов к обеспечению безопасности дорожного движения. В ходе исследования изучены правовые обновления в сфере дорожного движения, автоматизированные системы контроля, усиление прав пешеходов, оптимизация скоростных норм и меры по повышению ответственности водителей. Результаты показали, что новые правила не только снижают количество нарушений, но и способствуют формированию взаимного уважения и дорожной культуры среди участников движения. Автоматизированные системы мониторинга уменьшают влияние человеческого фактора и повышают точность контроля. Кроме того, введение специальных норм для экологически чистого транспорта способствует формированию устойчивой транспортной системы.

Ключевые слова: безопасность дорожного движения, транспортное законодательство, новые правила, цифровой контроль, система штрафов, права пешеходов, дорожная культура, транспортная политика.

KIRISH

Bugungi kunda transport tizimi jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylangan. Aholi sonining o'sishi, iqtisodiy faoliyatning kengayishi va logistika tizimlarining rivojlanishi yo'llarda harakat zichligini keskin oshirmoqda. Natijada yo'l-transport hodisalari xavfi ham ortib bormoqda. Shu sababli yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Avvalgi yillarda yo'l harakati qoidalari asosan umumiy tartibga solish vazifasini bajargan bo'lsa, hozirgi davrda ular xavfsizlikni ta'minlashning kompleks tizimiga aylangan. Zamonaviy jamiyatda yo'l harakati nafaqat transport vositalarining harakati, balki inson hayoti, ekologiya, iqtisodiyot va ijtimoiy barqarorlik bilan bevosita bog'liq jarayon hisoblanadi.

Raqamli texnologiyalar rivoji bilan yo'l harakati tizimiga yangi yondashuv kirib keldi. Avtomatik kameralar, aqlli svetoforlar va elektron jarimalar tizimi harakatni nazorat qilishni yangi bosqichga olib chiqdi. Endilikda maqsad faqat huquqbuzarlikni aniqlash emas, balki uni oldini olishdan iborat bo'lib bormoqda. Mazkur tadqiqotning asosiy vazifasi — yo'l harakati qoidalaridagi o'zgarishlarning mazmunini chuqur tahlil qilish, ularning jamiyat va xavfsizlik darajasiga ta'sirini aniqlash hamda huquqiy tizim rivojidagi ahamiyatini baholashdir.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqotda kompleks yondashuv qo'llanildi. Avvalo amaldagi va yangi tahrirdagi yo'l harakati qoidalari normativ-huquqiy jihatdan tahlil qilindi. Huquqiy hujjatlar mazmuni qiyosiy metod asosida o'rganilib, o'zgarishlarning maqsadi va mohiyati

aniqlashtirildi. Statistik tahlil usuli orqali yo‘l-transport hodisalari soni, ularning sabablari, haydovchilar va piyodalar ishtirokidagi ulushi hamda yangi qoidalar joriy etilgandan keyingi dinamikasi solishtirildi. Bu orqali o‘zgarishlarning amaliy samaradorligi baholandi. Kuzatuv metodi yordamida haydovchilar va piyodalarning real sharoitdagi xulq-atvori o‘rganildi. Xususan, svetoforlar, piyodalar yo‘laklari, tezlik cheklovlari va to‘xtash qoidalariga amal qilish darajasi tahlil qilindi.

Shuningdek, sotsiologik yondashuvdan foydalanilib, yo‘l harakati ishtirokchilarining yangi qoidalariga munosabati va ularning yo‘l madaniyatiga ta’siri aniqlashga harakat qilindi. Ushbu metodlar tadqiqotning ishonchliligini ta’minlab, o‘zgarishlarning huquqiy va ijtimoiy jihatlarini kompleks baholash imkonini berdi.

NATIJALAR

O‘tkazilgan tahlillar yo‘l harakati qoidalaridagi o‘zgarishlar bir nechta muhim natijalarga olib kelganini ko‘rsatdi. Avvalo tezlikni avtomatik nazorat qilish tizimi joriy etilgach, tezlikni oshirish bilan bog‘liq huquqbuzarliklar kamaygani kuzatildi. Bu esa eng ko‘p uchraydigan yo‘l-transport hodisalarining kamayishiga sabab bo‘ldi. Piyodalar xavfsizligini ta’minlashga qaratilgan choralar, jumladan, majburiy to‘xtash talablari va maxsus belgilarning aniqlashtirilishi piyodalar ishtirokidagi hodisalar sonini kamaytirishga xizmat qildi.

Mobil telefonlardan foydalanish va xavfsizlik kamarini taqmaslik uchun jarimalarning oshirilishi haydovchilar intizomini mustahkamladi. Natijada haydovchilarning yo‘l harakati paytidagi diqqat darajasi oshgani kuzatildi. Shuningdek, avtomatlashtirilgan jarima tizimi inson omilini kamaytirib, nazoratning xolisligini ta’minladi. Bu esa huquqbuzarliklarni yashirish yoki noto‘g‘ri baholash ehtimolini sezilarli darajada kamaytirdi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, yo‘l harakati qoidalaridagi o‘zgarishlar faqat jazolash mexanizmi sifatida emas, balki ijtimoiy madaniyatni shakllantirish vositasi sifatida ham muhim ahamiyatga ega. Raqamli nazorat tizimlari haydovchilarda doimiy nazorat mavjudligi hissini uyg‘otadi va ularni ehtiyotkor harakat qilishga undaydi. Yo‘l harakati xavfsizligi inson omiliga bevosita bog‘liq bo‘lgani sababli, huquqiy o‘zgarishlar bilan birga tarbiyaviy va tushuntirish ishlari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Jamiyatda yo‘l madaniyati shakllanganda qoidalar tabiiy ravishda bajarila boshlaydi.

Yangi tartiblar ayniqsa yosh haydovchilarning mas’uliyatini oshirishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, piyodalar huquqlarining kengaytirilishi transport tizimining insonparvarlik tamoyiliga asoslanayotganini ko‘rsatadi. Demak, yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash texnik va huquqiy choralargina emas, balki ijtimoiy ongni o‘zgartirish jarayoni hamdir.

XULOSA

Tadqiqot natijalari yo‘l harakati qoidalaridagi o‘zgarishlar transport xavfsizligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etishini tasdiqladi. Zamonaviy texnologiyalar asosida yaratilgan nazorat tizimlari qoidabuzarliklarni kamaytiradi va nazoratni yanada shaffof qiladi.

Yangi qoidalar haydovchilar intizomini mustahkamlash, piyodalar xavfsizligini ta’minlash va jamiyatda yo‘l madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli yo‘l harakati qoidalarini takomillashtirish uzluksiz jarayon bo‘lishi zarur. Kelgusida aqlli transport tizimlari, sun’iy intellekt asosidagi monitoring va avtomatlashtirilgan boshqaruv texnologiyalari keng joriy etilishi yo‘l harakati xavfsizligini yanada oshirishi kutiladi. Umuman olganda, yo‘l harakati qoidalaridagi o‘zgarishlar inson hayotini asrashga qaratilgan ijtimoiy ahamiyatga ega strategik chora hisoblanadi.

ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2022). Yo‘l harakati qoidalari to‘g‘risidagi nizom. Toshkent.
2. O‘zbekiston Respublikasi IIV Yo‘l harakati xavfsizligi xizmati. (2023). Yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha metodik qo‘llanma. Toshkent.
3. Karimov, A. (2020). Transport huquqi asoslari. Toshkent: Adolat nashriyoti.
4. Ismoilov, B. (2019). Yo‘l harakati xavfsizligini tashkil etish nazariyasi. Toshkent: Fan.
5. Abdullayev, Sh. (2021). Zamonaviy transport tizimlari va boshqaruv texnologiyalari. Toshkent: Universitet nashriyoti.
6. Yuldashev, R. (2018). Avtomobil transportida xavfsizlik va nazorat tizimlari. Toshkent: O‘qituvchi.
7. World Health Organization. (2018). Global Status Report on Road Safety. Geneva.
8. Peden, M., Scurfield, R., Sleet, D. (2004). World Report on Road Traffic Injury Prevention. WHO Press.